Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0821U100830

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 18-05-2021

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Петренко Анастасія Сергіївна
2. Petrenko Anastasiia S

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Гуманітарні науки. Філологія

Галузь / галузі знань:

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Не застосовується

Дата захисту: 05-05-2021

Спеціальність за освітою: Українська мова

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 26.173.002

Повне найменування юридичної особи: Інститут української мови НАН України

Код за ЄДРПОУ: 21569266

Місцезнаходження: вул. Грушевського, 4, м. Київ, 01001, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут української мови НАН України

Код за ЄДРПОУ: 21569266

Місцезнаходження: вул. Грушевського, 4, м. Київ, 01001, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації:

Коди тематичних рубрик: 16.21, 16.21.33

Тема дисертації:

1. Прецедентні феномени у заголовках сучасних засобів масової комунікації: джерела, структура, рецепція

2. Precedent phenomena in the headlines of modern mass media: sources, structure, reception.

Реферат/анотація:

1. Виконана дисертація – це комплексне дослідження прецедентних феноменів в сучасній українській мові: їх джерел, структури та рецепції. Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що в ній уперше здійснено лінгвокультурологічний та лінгвокогнітивний аналіз заголовків із прецедентними феноменами українськомовного дискурсу засобів масової комунікації 2014 – 2018 рр.. Уточнено диференційні ознаки базових понять когнітивної лінгвістики, зокрема схарактеризовано лінгвістичні відмінності між прецедентним феноменом і прецедентною мовною одиницею. Структуровано джерельну базу прецедентних феноменів сучасного медійного дискурсу, а також виокремлено неопрецедентні феномени як ментефакти, що фіксують новий зріз знань як результат осмислення реалій сьогодення. Зафіксовано наявність явища поліпрецедентності, яке, з одного боку, може бути наслідком функціонування поліпрецедентних феноменів або, з іншого боку, може виникати під час творення поліпрецедентних заголовків. Змодельовано асоціативні поля частотних прецедентних феноменів і виокремлено національно марковані семантичні складники. Аналіз сутності активно вживаних у когнітивно-дискурсних дослідженнях термінів інтертекстуальність і

прецедентність мотивував спільність та відмінність їхніх ознак. Прецедентність визначено як властивість людської свідомості використовувати у створюваних текстах вербальні та невербальні (паралінгвальні) знаки-символи (прецедентні феномени), що є носіями семантичної інформації, значущої для носіїв певної лінгвокультури у конкретний період її розвитку. Основними компонентами, або одиницями, загального для усіх членів лінгвокультурної спільноти ядра знань і уявлень, у дисертації визнано прецедентні феномени. Прецедентними мовними одиницями названо такі мовні одиниці, які актуалізують / вербалізують прецедентний феномен (= прецедентну одиницю) у процесі комунікації і, крім власне лінгвальних ознак, є семіотично важливими знаками національної культури, носіями історико-культурних, побутово-релігійних, етнографічних, соціально-психологічних цінностей (стереотипів, кодів, символів) у межах або і за межами певного національно-культурного та часового / позачасового простору. Запропоновано уведення терміна поліпрецедентність, яким названо явище, сутність якого полягає в багатовекторному зв'язку з джерелами прецедентності, що виявляється як на рівні прецедентних феноменів, так і на рівні тексту (заголовка). Диференційовано дві форми поліпрецедентності: поліпрецедентний феномен (прецедентна мовна одиниця, що має не одне джерело походження) і поліпрецедентний заголовок (текст, побудований не з однієї прецедентної мовної одиниці). Характеристика сфер-джерел у дисертації стала засобом опису ментальності мовця в цілому (як автора, так і читача), як засіб встановлення їх лінгвокультурологічних цінностей і пріоритетів. У дисертації виокремлено, описано та структуровано 7 сфер-джерел прецедентності. Кожну сферу кваліфіковано як багатоструктурний феномен, у якому в результаті якісно-кількісного аналізу виокремлено субсфери та зони-джерела походження. Комунікативно-прагматичні особливості дискурсу засобів масової комунікації створили умови для виникнення та фіксації феноменів, які в дисертаційному дослідженні визначено як неопрецедентні. Неопрецедентними названо феномени, поява яких пов'язана з подіями новітньої історії, з актуальним сьогоденням, що й створює історико-культурне, політичне, соціально-економічне тло їхнього осмислення й умови експлікації мовцями. У дисертації прецедентний феномен розглянуто як ментефакт, що є носієм національно-прецедентних і узагальнено-оцінних смислів. Виявлено актуалізацію релевантних українській лінгвокультурній спільноті мовно культурних кодів за допомогою фразеологічних прецедентних феноменів. Зафіксовано, що вживаючи національно марковані прецедентні імена, автори апелюють не до об'єктивних рис того чи того феномену, а з їх допомогою висловлюють власне суб'єктивне ставлення до цих рис. Диференційовано окрему групу неопрецедентних національно маркованих номінативних одиниць – соціонімів, що називають групу людей або окрему особу за соціально-психологічною, морально-етичною поведінкою в певних політичних умовах. Вказано також на їх національну маркованість і унікальну першоісторію, де укорінені узагальнено-оцінні, емоційно-експресивні, образно-метафоричні конотації. Асоціативний експеримент дозволив визначити місце і значення прецедентного феномену у когнітивній базі сучасного мовця. Виявлено ознаки прецедентних феноменів, що входять до когнітивної бази сучасних мовців, а також сконструйовано асоціативне поле заголовка-стимулу, встановлено відображені в ньому національно зумовлені компоненти.

2. The completed theses is a comprehensive study of precedent phenomena in the modern Ukrainian language: its sources, structures and receptions. The scientific novelty of the research results is that for the first time a linguo-cultural and linguocognitive analysis of headlines with precedent phenomena of the Ukrainian language discourse of the mass media of 2014 – 2018 was carried out. The differential features of the basic concepts of cognitive linguistics are specified, in particular the linguistic differences between the precedent phenomenon and the precedent language unit are characterized. The source of precedent phenomena's modern media discourse base is structured, as well as neo-precedent phenomena are singled out as mentefacts, fixing a new slice of knowledge as a result of understanding the realities of today. The presence of the phenomenon of polyprecedence has been recorded, which, on the one hand, may be a consequence of the functioning of polyprecedent phenomena or, on the other hand, may occur during the creation of polyprecedent headlines. The associative fields of frequency precedent phenomena are modeled and the nationally marked semantic components are singled out. An integrated approach to the study of precedent phenomena recorded in a certain period of development of the linguistic and cultural community, allowed to determine its moral and ethical, socio-economic, historical and

cultural, and others priorities. The analysis of the essence of terms intertextuality and precedence actively used in cognitive-discourse research motivated the commonality and difference of their features. Precedence is defined as the property of human consciousness to use in the created texts verbal and nonverbal (paralingual) signs-symbols (precedent phenomena), which are carriers of semantic information relevant to the bearers of a certain linguistic culture in a particular period of its development. The main components, or units, of the common core of knowledge and ideas for all members of the linguistic and cultural community, are recognized in the dissertation as precedent phenomena: 2) relevant in cognitive (cognitive and emotional) terms; 3) constantly updated in the language of representatives of one or another national-linguistic-cultural community. It was proposed to introduce the term polyprecedence, which refers to the phenomenon, the essence of which lies in the multi-vector connection with the sources of precedent, which is manifested both at the level of precedent phenomena and at the level of text (headline). Two forms of polyprecedence are differentiated: a polyprecedent phenomenon (a precedent language unit with more than one source of origin) and a polyprecedent title (a text constructed from more than one precedent language unit). The characterization of the spheres-sources in the dissertation became a means of describing the mentality of the speaker as a whole (both the author and the reader), as a means of establishing their linguistic and cultural values and priorities. In the dissertation 7 spheres-sources of precedence are singled out. Each sphere is qualified as a multistructural phenomenon, in which as a result of qualitative and quantitative analysis the subspheres and zones-sources of origin are singled out, which in the minds of speakers are represented by precedent personalities and precedent texts, actualized in communicative-discursive reality by precedent names, precedent quotations or precedent statements, precedent situations. The phenomena, the appearance of which is connected with the events of modern history, with the actual present, which creates the historical-cultural, political, socio-economic background of their comprehension and the conditions of explication by the speakers, are called neoprecedent. A separate group of neoprecedent nationally marked nominative units – socionyms, which name a group of people or an individual by socio-psychological, moral and ethical behavior in certain political conditions, was differentiated. Their national labeling also points to a unique prehistory, where generalized-evaluative, emotionally-expressive, figurative-metaphorical connotations are rooted. The associative experiment allowed to determine the place and significance of the precedent phenomenon in the cognitive base of the modern speaker. The signs of precedent phenomena that are part of the cognitive base of modern speakers are revealed, as well as the associative field of the headline-stimulus is constructed, the nationally conditioned components reflected in it are established. As a result of the directed experiment, the awareness of the national labeling of precedent phenomena by the bearers of Ukrainian linguistic culture was recorded, despite the different nature and semantic complexity of the headlines (monoprecedent, polyprecedent headlines, headlines with polyprecedent phenomenon (a)).

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки:

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності:

Підсумки дослідження:

Публікації:

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації:

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Єрмоленко Світлана Яківна

2. Yermolenko Svitlana

Кваліфікація: д. філол. н., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мамич Мирослава Володимирівна

2. Mamych Myroslava V.

Кваліфікація: д. філол. н., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Сизонов Дмитро Юрійович

2. Syzonov Dmytro Yu.

Кваліфікація: к. філол. н.

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Тищенко Оксана Миколаївна
2. Tyshchenko Oksana M

Кваліфікація: к.філол.н., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бибик Світлана Павлівна
2. Bybyk Svitlana

Кваліфікація: д. філол. н., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Карпіловська Євгенія Анатоліївна
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Карпіловська Євгенія Анатоліївна
Відповідальний за підготовку облікових документів	
Реєстратор	
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Т.А.